't Vagevenster 14

Heemkundevereniging

BERCHS-HEEM

Bestuur Heemkundevereniging Berchs-Heem:

Jan van der Burgt
voorzitter
Zicht 7
5351 RG Berghem
tel. 0412 - 401183

Herman van de Camp
secretaris
Burg. van Erpstraat 61
5351 AS Berghem
tel. 0412 - 401327

Lambert van Hintum
penningmeester
Clausstraat 5
5351 CJ Berghem
tel. 0412 - 402515

Riny Gremmen
Zevenbergseweg 31
5351 PG Berghem
tel. 0412 - 402141

Adrie Dollevoet
Spaanderstraat 7
5351 BA Berghem
tel. 0412 - 401428

Ans den Brok
St. Willibrordusstraat 21
5351 ED Berghem
tel. 0412 - 401214

Marietje Radoes-van der Heijden
Berghemseweg 211
5348 CE Oss
tel. 0412-622770

Redactie 't Vagevenster:
Jan van den Heuvel
Peter Hoefnagels
Gerard Hoeks

Vormgeving: Bert Akkermans

Inleveren kopij 't Vagevenster:
Heemkamer Oud-Gemeentehuis,
Burg. van Erpstraat 2.

Aanleveren kopij:
indien mogelijk op diskette,
tekst in WordPerfect of Word.
Kopij, foto's en ander aangeleverd
materiaal worden na plaatsing
geretourneerd.

Leden van Heemkundevereniging
Berchs-Heem krijgen het
verenigingsinformatie- en
nieuwsblad, 't Vagevenster,
gratis thuisbezorgd.

Losse nummers f. 7,50
exclusief verzendkosten,
aan te vragen bij de secretaris:
Herman van de Camp
Burg. van Erpstraat 61
5351 AS Berghem
tel. 0412 - 401327

Rekeningnummer Rabobank:
1065 16 817
t.n.v.: Heemkundevereniging
Berchs-Heem

K.v.K. nr. V219728

't Vagevenster nummer 14, januari 2000

Inhoud

Straatnamen 482
Broersstraat
Straatnaamonderzoek Jan Broers 482
Thomas Broers en Gerard Hoeks

Berghemse St. Willibrorduskerk
'een kathedraal monument' 490
Notities pastoor Van Genugten
opnieuw gepubliceerd 490
Kerk van Berghem in vroegere jaren (deel 1) 491
Uit de notulen van het kerkbestuur
periode 1854-1883 491
Antoon van Genugten

Van de Redactie

We zijn inmiddels begonnen aan het derde millennium van onze (westerse) jaartelling. In dit veertiende nummer van 't Vagevenster geen enkel 'nieuws', maar wel veel interessant 'ouds' uit de vorige eeuw.

Thomas Broers en Gerard Hoeks hebben zich in het kader van 'straatnamenonderzoek' verdiept in de naamgever van de Broersstraat. Wie was Jan Broers en hoe verliepen de laatste dagen van zijn leven in mei 1940?
Pastoor Antoon van Genugten deed vanaf 1975 in Trefpunt, het gemeenschapsblad voor Berghem, verslag uit de oude boeken van het parochiearchief.
Een aantal jaren later, op 1 november 1988, werd de kluis van de parochie geroofd met daarin het grootste deel van dit waardevolle oude archief-materiaal. Hiermee werden de publicaties in Trefpunt 'uniek'.
Dit was reden voor de redactie om in deze en volgende edities van 't Vagevenster deze notities opnieuw voor het voetlicht te brengen.
We beginnen met de notulen van het kerkbestuur over de jaren 1854 tot 1883. In deze jaren werd er druk gebouwd aan de nieuwe kerk, die echter al in 1895 door brand te gronde ging.

STRAATNAMEN

De Gemeentewet ex artikel 174, voorziet in wetgeving voor het benoemen van straatnamen. De meeste gemeenten in Nederland hebben voor straatnaamgeving speciale commissies ingesteld. Diverse heemkundeverenigingen hebben in deze commissies zitting, of hebben een adviserende functie. B&W en raadsleden verrichten in sommige gemeenten zelf het nodige onderzoek en benoemen en beslissen zelf. Straatnamen moeten aan enkele criteria voldoen. De naam moet kort, niet verwarrend, goed leesbaar en duidelijk uitspreekbaar zijn. Vaak worden van oudsher bestaande namen en veldnamen gehandhaafd of weer in ere hersteld. Wijken en nieuwbouwlocaties worden vaak projectmatig van straatnamen voorzien.
In de gemeente Berghem was het niet anders. Tegenwoordig is de situatie wel iets veranderd, inwoners kunnen zelf ook namen indienen. Op dit gebied is er vóór de heemkundevereniging een nuttige taak weggelegd.
In dit nummer van 't Vagevenster gaan we dieper in op het hoe en waarom van de 'Broersstraat'. De mens achter het straatnaambord, zijn betekenis voor onze samenleving en de plaats die hij in onze gemeenschap heeft gehad.

BROERSSTRAAT
Straatnaamonderzoek Jan Broers

Jan Broers werd geboren op 13 juni 1911, als oudste zoon uit een gezin van twaalf kinderen.
Vader was Theodorus (Dorus) Broers en moeder Cornelia (Kee) Megens.
Familie Broers woonde in de Rogstraat nummer B 289, tegenwoordig Julianastraat 20, waar zij een boerenbedrijfje hadden. Als oudste zoon moest Jan al jong meehelpen om aan de kost te komen.
De crisistijd brak aan, een moeilijke tijd voor iedereen, maar zeker voor de grotere gezinnen. De oorlogsdreiging werd steeds groter en in Nederland werd de mobilisatie afgekondigd.
Jan Broers werd tijdens de mobilisatie in 1939 weer in werkelijke dienst opgeroepen. Zijn dienstplicht had Jan reeds vervuld in begin jaren '30. Soldaat Broers J.A. registratienummer 11.06.13.017, zoals hij nu weer officieel heette, werd ingedeeld bij de mitrailleurscompagnie van het

Jan Broers (13 juni 1911 - 14 mei 1940)

39ste Regiment Infanterie.
De Nederlandse regering had in 1939 niet de illusie het gehele grondgebied te kunnen verdedigen tegen een eventuele Duitse inval. De grenzen werden bewaakt, maar men zou bij een aanval terugvallen op de Maaslinie-IJssellinie. Zou ook dat niet houdbaar blijken, viel men terug op de Grebbelinie-Peel-Raamstelling, om indien dat ook niet houdbaar bleek, in ieder geval in de Vesting Holland stand te houden.
Deze Vesting Holland bestond uit: de provincie Zuid-Holland, het zuidelijk deel van de provincie Noord-Holland en het westelijk deel van de provincie Utrecht.
De zuidgrens van de Vesting Holland werd gevormd door het Hollands Diep. Een natuurlijke verdedigingslinie met echter een zwak punt: de Moerdijkbruggen. Een verkeersbrug en een spoorbrug. Bij de noordelijke oprit van de verkeersbrug ligt het plaatsje Willemsdorp. Hier zijn gelegerd de militairen van het zogenaamde 'Dekkingsdetachement Willemsdorp' waarvan Jan Broers deel uitmaakt. Zijn groepscommandant is sergeant B.J. Hendriksen, zijn compagniecommandant kapitein J.C.A. Isaacs.
Op 12 april 1940 wordt de compagnie van kapitein Isaacs, met daarin Jan Broers, overgeplaatst naar de zuidelijke oever van het Hollands Diep. Zij worden in westelijk Noord-Brabant verdeeld over een aantal kleinere bruggen over de riviertjes de Dintel en de Mark.
Waarom moesten deze bruggen nu verdedigd worden? Aan de Belgische grens ligt ter verdediging het 3e Grensbataljon, omdat men rekening houdt met de mogelijkheid dat Duitsland via België Nederland binnenvalt. Gebeurt dit niet, dan moet het 3e Grensbataljon zo snel mogelijk binnen de Vesting Holland zien te komen, en zal dan de bruggen over de Dintel en de Mark moeten passeren.
Op 10 mei 1940 valt Duitsland ons land binnen. De grote Moerdijk-bruggen worden door Duitse parachutisten vrij snel veroverd. Het Duitse

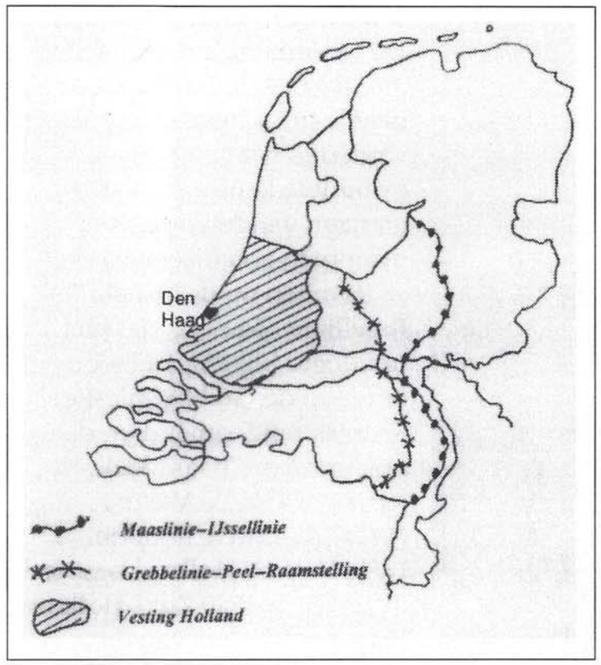

De Nederlandse verdedigingslinies: Maaslinie-IJssellinie; Grebbelinie-Peel-Raamstelling en de Vesting Holland.

landleger valt via de oostgrens ons land binnen.
Het 3e Grensbataljon kan en moet daarom zo snel mogelijk naar de Vesting Holland, om te proberen de Duitse parachutisten van de Moerdijkbruggen te verdrijven.
De verplaatsing van het 3e Grensbataljon naar de Vesting Holland lukt nog op 10 mei.
Jan Broers en zijn kameraden hebben de brug over de Dintel, iets ten noorden van Dinteloord bewaakt, en blijven daar nog, omdat vanuit Frankrijk troepen onderweg zijn om Nederland te helpen.
Deze troepen moeten eventueel ook gebruik kunnen maken van deze bruggen. Zover komt het echter niet. De Franse troepen komen tot ongeveer Bergen op Zoom en kunnen niet verder door de tegenstand van de snel oprukkende Duitse troepen. Sterker nog de Fransen dreigen in België van hun vaderland afgesneden te worden en beginnen terug te trekken.
Het is inmiddels 13 mei 1940. Er begint een behoorlijke chaos te ontstaan in westelijk Noord-Brabant. Er zijn daar Franse troepen die nog steeds ons land binnen komen, dan zijn er Fransen die alweer aan het terugtrekken zijn, vervolgens Nederlandse militairen die voor de Duitse troepen uitvluchten en tot slot Nederlandse militairen die bewakingstaken hebben, zoals de groep met Jan Broers. Voeg daar nog bij de geruchten dat Duitse militairen in Nederlandse uniformen infiltreren en Duitse parachutisten gesignaleerd zijn en de chaos is compleet.
We zullen ons nu verder bezighouden met de lotgevallen van de groep van Jan Broers. 13 mei 's morgens om vijf uur, krijgt kapitein Isaacs opdracht de brug, die hij met zijn groep sinds 10 mei bewaakt heeft, te laten springen, en de posities ten zuiden van de brug tot het uiterste te verdedigen. Aldus geschiedt. Om ongeveer half zes vliegt de brug over de Dintel in de lucht. Hij wordt echter niet compleet vernield, wat volgens kapitein Isaacs de schuld is van "half werk van de vernielingsploeg".

Om elf uur, nog steeds op 13 mei, krijgt de groep opdracht terug te trekken op Steenbergen. Daarvoor worden in Dinteloord drie particuliere vrachtwagens gevorderd, om de vervoersproblemen op te lossen.
Even ten noorden van Steenbergen gaat de groep met Jan Broers in stelling op een kruispunt van wegen naar Dinteloord en Oud-Gastel.
De opdracht luidde dit punt zo lang mogelijk te verdedigen. In geval van "zeer krachtige vijandelijke aanvallen" mochten ze terugtrekken op Bergen op Zoom.
's Middags om vijf uur krijgen ze hoog bezoek. De Franse luitenant-kolonel Moslard bezoekt de stelling. Terwijl hij daar is verschijnen plotseling Duitse vliegtuigen die de stelling hevig beschieten, waarbij de Franse luitenant-kolonel zwaar gewond wordt. Eveneens vijf andere Franse militairen uit zijn gezelschap en een Nederlandse militair. Na enige tijd worden ze voor de tweede keer vanuit de lucht beschoten. Nu vinden ze het wel genoeg. Ze laden hun mitrailleurs weer op de drie vrachtwagens en vertrekken één voor één richting Bergen op Zoom.
Kapitein Isaacs vertrekt als laatste vanuit Steenbergen en verliest het contact met de andere wagens van zijn groep. Die andere wagens komen tussen een Franse colonne terecht, waardoor ook zij het onderlinge contact verliezen. Jan Broers zit met een groep op een vrachtwagen waarop ook zijn sergeant Hendriksen zit.
In zijn verslag schrijft Hendriksen dat ze tijdens hun rit naar Bergen op Zoom "herhaalde malen zijn gestopt en dekking gezocht tegen vliegeraanvallen". Ze verwachtten in Bergen op Zoom een verdedigingslinie te vinden waar zij zich bij aan konden sluiten. Hendriksen en zijn mannen vonden echter geen Nederlandse militairen en volgden toen de route die de Franse militairen namen. Zij verlaten Bergen op Zoom in zuidelijke richting. Bij het plaatsje De Mattemburg heeft de Franse kolonel De Beauchesne zijn commandopost ingericht, en tracht enige orde in de chaos te scheppen. Hij laat de Nederlandse militairen in stelling gaan langs de Huibergse baan. Ze komen onder bevel te staan van de Nederlandse luitenant-kolonel Van de Schrieck. Zo ook de groep van Hendriksen met Jan Broers. Dodelijk vermoeid liggen zij langs het bospad, de Huibergse baan, achter hun mitrailleurs. Zij wachten op de oprukkende Duitsers, en er zouden weer parachutisten gesignaleerd zijn. Het is dan inmiddels rond middernacht op die 13e mei.
Vroeg in de morgen van de 14e mei, om ongeveer twee uur, krijgen zij bevel hun wapens weer op de vrachtwagens te laden en te vertrekken in richting Huibergen. Van daaruit moeten zij proberen via Putte Zeeuws Vlaanderen te bereiken. In het holst van de nacht vertrekken Jan Broers en de zijnen zonder een schot gelost of een Duitser gezien te hebben. Over een 'ongelooflijk slechte weg' bereiken zij rond half vier in de morgen Huibergen. Daar worden zij door een Belgisch officier doorgestuurd richting Hoogerheide. Op deze weg stuiten zij op een Franse militaire

Foto gemaakt bij gelegenheid van het 25-jarig huwelijksfeest van Dorus Broers en Kee Megens. V.l.n.r. boven: Wim, Bet, Has, Thé, Nel en Ceel. Onder: Albert, Hanne, Cees, Dorus Broers, Cor, Kee Megens, Thomas en Jan.

colonne, die in tegengestelde richting oprukt. Men kan elkaar op die smalle weg niet passeren en men besluit met de Nederlandse wagens linksaf een landweggetje in te rijden, om via omwegen te proberen alsnog hun doel te bereiken. Na een paar honderd meter komen zij bij een boerderij, destijds bewoond door Sev Belden en zijn familie en besluiten te stoppen om wat te eten. Tegen vijf uur wordt de Franse colonne, die nog steeds richting Huibergen oprukt, aangevallen door een groot aantal Duitse vliegtuigen. De Fransen hebben luchtafweergeschut bij, en verspreiden zich in het terrein. Ook in de buurt van de boerderij waar Jan Broers en zijn kameraden inmiddels dekking hebben gezocht in de stal. Gedurende ongeveer twee uur wordt de omgeving van de boerderij gebombardeerd en beschoten. Niet alleen vanuit de lucht, maar inmiddels ook door snel opgerukte Duitse troepen. Sergeant Hendriksen vindt het "een wonder dat slechts het dak der boerderij beschadigd wordt, terwijl om ons heen de grond doorploegd was van bominslagen". Als de Duitsers zover zijn opgerukt, dat de kogels letterlijk door de ramen vliegen en handgranaten stukken muur wegslaan, besluiten de Nederlandse militairen zich over te geven. Zij vinden het niet verantwoord de boerderij nog langer te verdedigen, omdat zich daar ook nog de bewoners bevinden. De witte vlag wordt uitgestoken en de Nederlandse militairen

met Hendriksen en Jan Broers geven zich over aan de Duitsers. Het is dan zeven uur in de ochtend van dinsdag de 14e mei 1940.
We volgen weer het verslag van sergeant Hendriksen. "Bij de overgave maakte de soldaat Jan Broers jammerlijk een vluchtende beweging waarop hij een schot even boven de hartstreek ontving. Wij hebben getracht hem alsnog te verbinden. Ik vrees voor hem het ergste..."
Sergeant A.J. Donker, eveneens op dezelfde boerderij aanwezig geeft het volgende verslag: "Wij wisten niet door hoeveel man wij omsingeld werden, want van alle kanten klonk geweer en mitrailleurvuur, waarbij de ramen en het dak doorschoten werden. Ik gaf daarom bevel zo goed mogelijk dekking te zoeken, en uitdrukkelijk verbood ik dat iemand, wie ook, naar buiten ging. Ter controle kroop ik plat over de grond heen en weer om te kijken of allen er nog waren, want een gedeelte had dekking gezocht in de kelder en anderen lagen in de stallen tussen lage muurtjes. De dienstplichtige soldaten Arkensteijn en Broers waren echter toch naar buiten gegaan en in een greppel gaan liggen. Op een gegeven ogenblik werd met handgranaten gegooid waardoor een raam met kozijn en alles naar binnen viel, een ogenblik later werd in de stal een koe

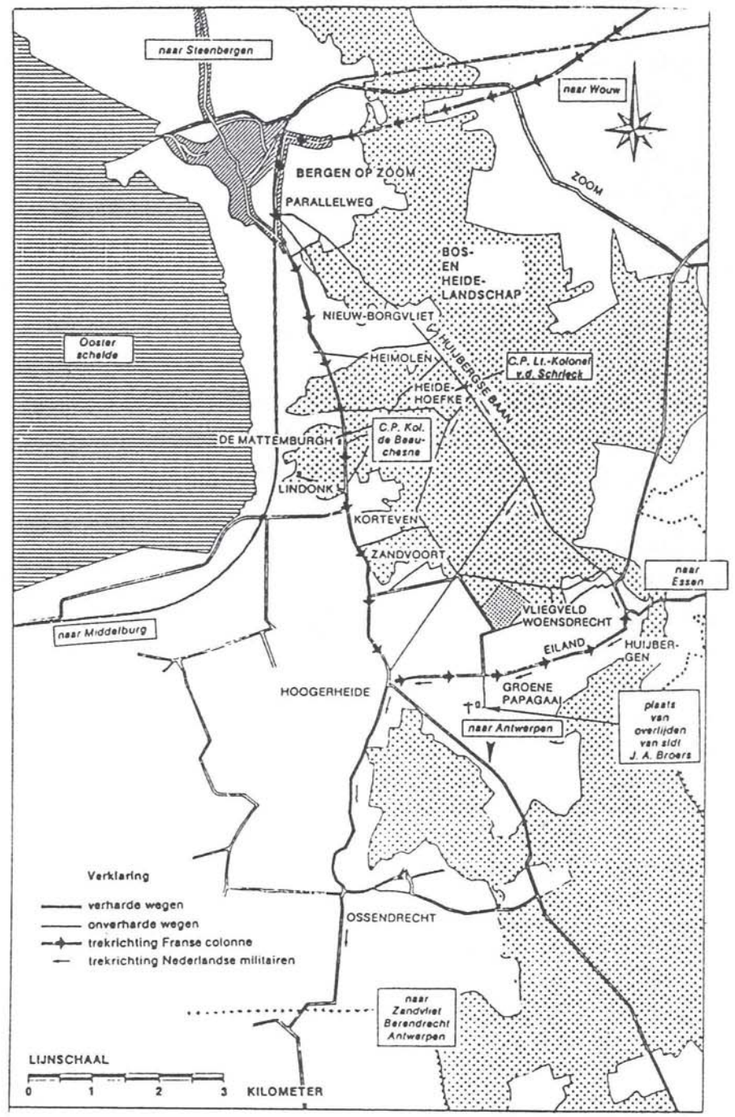

Posities van de Nederlandse en Franse troepen in West Brabant bij Bergen op Zoom op 13 en 14 mei 1940. Soldaat Jan Broers sneuvelde te Hoogerheide bij een vluchtpoging.

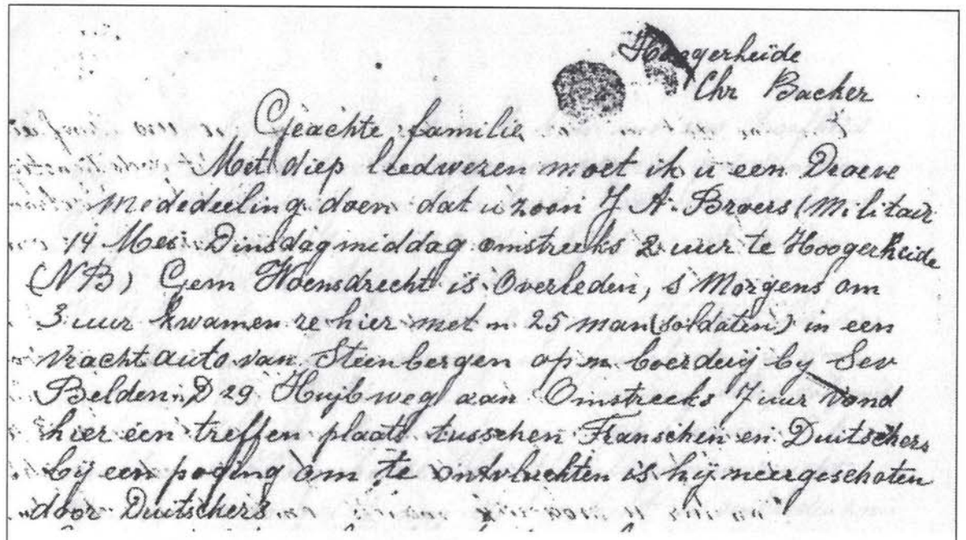

Hoogerheide
Chr Backer

Geachte familie
Met diep leedwezen moet ik u een droeve mededeeling doen dat uw zoon J. A. Broers (Militair) 14 Mei Dinsdag middag omstreeks 2 uur te Hoogerheide (NB) Gem Hoensdrecht is Overleden, s Morgens om 3 uur kwamen ze hier met m 25 man (soldaten) in een vrachtauto van Steenbergen op m boerderij by Sev Belden D 29 Hijbweg aan Omstreeks 7 uur vond hier een treffen plaats tusschen Franschen en Duitschers bij een poging om te ontvluchten is hij neergeschoten door Duitschers

De brief van kapelaan Chr. Backer, met de droeve mededeling van het overlijden van Jan Broers, bereikte de familie pas op 3 juni 1940.

doodgeschoten. Daar ik de risico, dat de boer nog verdere schade werd berokkend niet durfde en kon lopen, overlegde ik met de luitenants wat te doen. Wij besloten toen ons over te geven. Dit deden wij door aan stokken witte zakdoeken naar buiten te steken. Wij moesten toen, handen omhoog, naar buiten komen en werden ontwapend voor zover nodig, waarna de Duitsers de wapens onklaar maakten. Daarna hoorde ik dat de Duitsers op Broers en Arkensteijn geschoten hadden waarbij Broers een schot vlak onder het hart en Arkensteijn een schampschot aan den linker bovenarm bekomen had." Aldus sergeant Donker.
Zwaargewond wordt Jan Broers door zijn kameraden de boerderij van Sev Belden binnengedragen. Het is dan dinsdag 14 mei 1940, zeven uur 's morgens. Een dokter wordt gewaarschuwd, maar kan niet meer doen dan de wond verbinden. Op verzoek van Jan Broers, die steeds geheel bij kennis is, wordt ook een priester geroepen. Dit is kapelaan Chr. Backer uit Hoogerheide.
In een brief die kapelaan Backer later aan familie Broers in Berghem schrijft, vertelt hij het volgende: "Gewond is hij toen bij Sev Belden binnengedragen. De dokter heeft nog verband gelegd doch de wond in het onderlichaam was te ernstig dan dat hij er nog van zou opstaan... de H. Communie was niet meer mogelijk omdat hij bloed opgaf... ik moet U de groeten overbrengen en doe dat bij deze..."
Tijdens zijn laatste uren wordt Jan Broers bijgestaan door mevrouw Timmers-van Goch, toentertijd in Hoogerheide actief werkzaam als medisch medewerkster van de luchtbeschermingsdienst. Jan Broers

De Nederlandse Oorlogsgraven Stichting stelt zich verantwoordelijk voor het onderhoud van het graf van Jan Broers.

overlijdt 's middags om twee uur... We volgen de brief van kapelaan Backer weer: "Omdat het hier dezelfde middag erg onrustig was, ben ik na zijn dood niet meer bij Belden geweest. Woensdag erop volgend (15 mei 1940) is hij in de kist gelegd en begraven op het nieuwe R.K. kerkhof in Hoogerheide. Ikzelf heb de gebeden verricht." Deze brief bereikt familie Broers op 3 juni 1940! Voor die tijd hebben broers van Jan heel Nederland doorkruist op zoek naar enig teken van leven, uiteraard zonder resultaat. Men hoopte nog dat Jan had weten te ontkomen naar Engeland. De verslagenheid na dit trieste bericht was natuurlijk erg groot.
Enkele familieleden zijn afgereisd naar Hoogerheide om te spreken met kapelaan Backer, en zijn herbegrafenis in Berghem te regelen. Aldus geschiedde.
Jan Broers is later weer overgeplaatst naar het huidige kerkhof aan de Kloosterstraat in Berghem. Hier rust hij in de westelijke vleugel, herkenbaar aan het militaire graf.
Op 18 januari 1948 werd Jan Broers postuum machtiging verleend tot het dragen van het Oorlogsherinneringskruis met gesp, voor bijzondere krijgsverrichtingen Nederland mei 1940.

De gedenksteen op het militaire graf van Jan Broers, Soldaat Dekkingsdetachement Willemsdorp, op het kerkhof te Berghem.

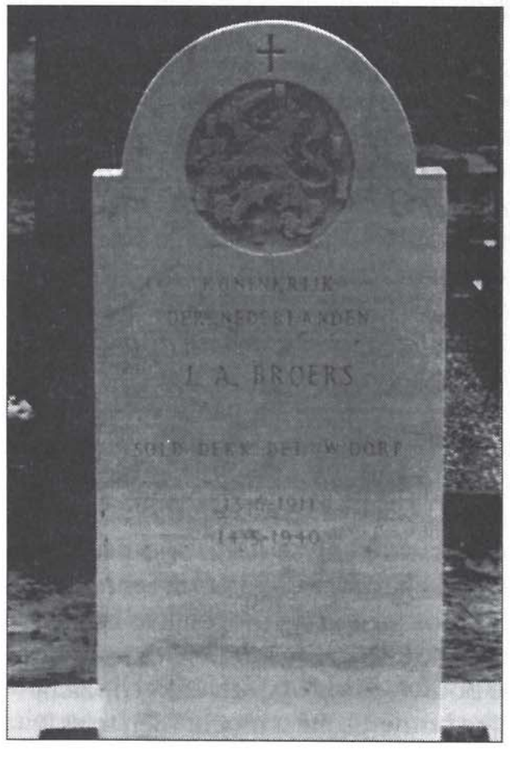

Gerard Hoeks

Bronnen
Archief Sectie Militaire Geschiedenis Koninklijke Landmacht, Den Haag.
Brief kapelaan Chr. Backer: Archief gemeente Berghem.
Foto's: Thomas Broers, Bert Akkermans.
Situatiekaarten: Gerard Hoeks.

BERGHEMSE ST. WILLIBRORDUSKERK 'EEN KATHEDRAAL MONUMENT'

Met deze aanhef zeggen we niets teveel over de parochiekerk van Berghem. De kerk fungeert weliswaar niet als kathedraal, maar het is toch een uitzonderlijke, grootse en majestueuze kerk, die het rechtvaardigt om over 'een kathedraal monument' te spreken.
Om er voor te zorgen dat de fraaie parochiekerk, waar we met zijn allen zo trots op zijn, ook zo blijft, ondergaat zij nu een algehele restauratie. Ook vanwege haar bijzondere geschiedenis is het meer dan de moeite waard dat dit monument behouden blijft.

Notities pastoor Van Genugten opnieuw gepubliceerd

Pastoor Antoon van Genugten kent de geschiedenis van zijn parochie. Zoals hij dat zelf in 1975 al schreef, kwam hij al bladerend en snuffelend in de oude boeken op de pastorie veel interessante gegevens tegen die ook zijn gepubliceerd in Trefpunt, het gemeenschapsblad voor Berghem.

Heemkundevereniging Berchs-Heem vond het nú, rond die restauratie, een goed moment om de pastoor toestemming te vragen die notities in 't Vagevenster, het verenigingsblad van 'Berchs-Heem', te mogen publiceren, zodat we een deel van de geschiedenis van onze kerk opnieuw kunnen beleven.
De pastoor stemde graag in met dat voorstel. Uit zijn 'Ten geleide' citeren wij: *"Omdat we nu met een algehele restauratie van onze kerk bezig zijn, is het actueler dan ooit om eens terug te kijken naar de periode van toen. Als je de kosten van toen en nu met elkaar vergelijkt dan zie je hoe groot het verschil is. De inkomsten van de kerk kwamen toen met halve centen binnen. Zo nu en dan was er ook een 'legaat' of een gift in de vorm van een stukje grond of zo. Dankzij de giften van toen, kunnen we nu de restauratie laten uitvoeren. Zeker ook omdat het rijk 70% van de kosten dekt. Maar dan blijft er nog altijd 30% over voor rekening van de parochie. En die 30% staat voor bijna één miljoen gulden."*

De notities van pastoor Van Genugten hebben betrekking op de periode 1854 tot 1883, een belangrijke fase, waarin veel gebeurde.

In 1848 werd begonnen met de bouw van de 'nieuwe' kerk, onder leiding van pastoor Walterus Baselmans. De oude kerk werd geheel afgebroken, de toren bleef behouden. Om de bouwkosten zo laag mogelijk te houden bakten de parochianen zelf de stenen op de Meer (achter de Gement) in (ook weer) zelfgebouwde ovens. De bouw verliep in geen enkel opzicht volgens plan, maar op het uiteindelijke bouwresultaat mocht men trots

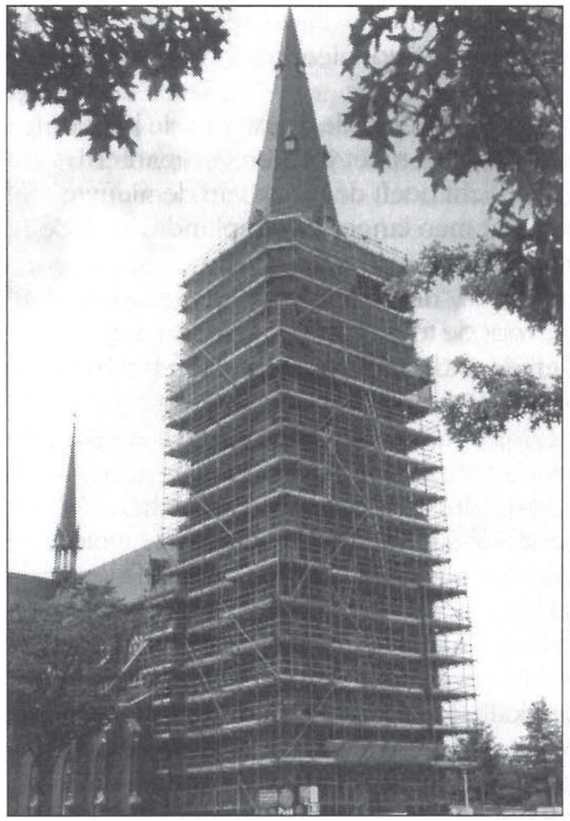

In het voorjaar van 1999 werd begonnen met de restauratie van de monumentale St. Willibrorduskerk. Na Pasen ging de toren in de steigers.

zijn. Pastoor Walterus Baselmans werd in 1868 opgevolgd door pastoor Johannes van Asten, die eveneens een belangrijke rol in de Berghemse samenleving zou gaan spelen.
In 1895 brandden door blikseminslag de toren en kerk af, een klap die hard aankwam in ons dorp.

Pastoor Van Genugten eindigt zijn 'Ten geleide' als volgt: *"Wij hopen dat U met veel interesse deze kroniek van 30 jaar Berghemse parochie zult lezen. Wellicht vindt de een of ander er een aanleiding in om onze kerk op een speciale wijze te gedenken. Moge het er in ieder geval aan bijdragen dat we de kerk een centrale plaats in ons leven blijven geven."*

KERK VAN BERGHEM IN VROEGERE JAREN (deel 1)

Uit de notulen van het kerkbestuur (1854-1883)

1854
Uit de notulen van het kerkbestuur van 1854 blijkt, dat in dat jaar een algemeen reglement is gekomen voor de parochiale kerkbesturen in het bisdom 's-Hertogenbosch. Dit reglement is goedgekeurd op 10 april 1854 en bij koninklijk besluit bevestigd op 31 mei in datzelfde jaar.
Op 27 juli is krachtens dit reglement als kerkbestuur benoemd te Berchem (toen werd onze plaatsnaam nog met ch geschreven) Walterus Baselmans pastoor als voorzitter, Simon Petrus Bijvoet als secretaris, Adrianus de Jong als penningmeester en als leden Joannes Coolen Fz en Joannes Coolen Az.
De bouw van de nieuwe kerk, waarmede men in die tijd bezig was blijkt niet goed te verlopen, want er is een schrijven van Mgr. Zwijsen, waarin

het kerkbestuur wordt gemachtigd om een nieuwe actie tegen de aannemer der kerk in te stellen en met alle middelen "regtens tegen den aannemer te procederen".
Waarschijnlijk hangt met de problemen rondom de bouw van de kerk ook samen het feit dat het dak van de noodkerk moet worden gerepareerd (notulen van 3 september 1854). Wellicht heeft de bouw van de nieuwe kerk zoveel vertraging opgelopen, dat men langer dan gepland was in de noodkerk zijn onderkomen moest zoeken.
Op 8 november besluit het kerkbestuur: "de roerende goederen, welke tot heden onderhands verpacht zijn, voor de toekomst publiek en voor alleman te verpachten en mitsdien de onderhandse pachten en huren op te zeggen".

1855
In dit jaar wordt besloten de pacht op Sluiskamp te halveren en het perceel weiland Kerkenkamp voor drie jaren te verpachten om te weiden. Ook wordt het goed gevonden dat "de pastoor het hakhout van de kerk voor f. 5,- per vim of de honderd bosschen mag behouden". Op 6 mei 1855 besluit het bestuur "om het huisje met erve en tuin - eigendom van de kinderen M. v. Deutekom ten behoeve van de kerk aan te kopen en bovendien tweehonderd mudden kalk. Het land behorende bij dit huisje wordt verhuurd aan den onderwijzer Oortman voor jaarlijks f 28,-." Lasten en onderhoud blijven voor de kerk. De rekening over 1854 welke in vergadering van 6 juli 1855 wordt opgenomen geeft in ontvang: f. 1.824,82; in uitgaaf: f. 1.669,12½ en 'n batig saldo van f. 155,69½.

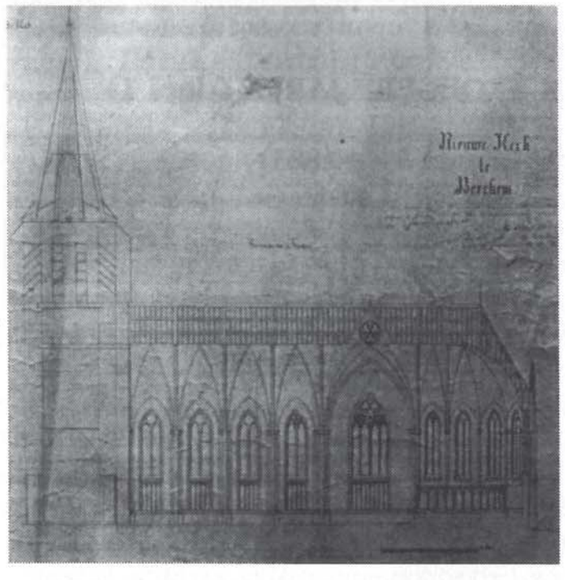

Tekening van de 'Nieuwe Kerk te Berchem'. In 1848 werd met de bouw begonnen.

1856
In dit jaar wordt de eerste vergadering van het kerkbestuur al op 1 januari gehouden. Het lijkt me onwaarschijnlijk dat de agendapunten daartoe aanleiding gaven: a. het ruimen van de oude beuken heg aan de noordzijde van de tuin van de pastorie en b. beoordeling hoe de Pachtkamp onder Dieden in dat jaar te gebruiken.
Wellicht is de nieuwjaarsreceptie wat uitgelopen en heeft men toen het aangename met het nuttige verenigd.
Op de vergadering van 11 februari wordt er een rooster van aftreden opgemaakt voor de leden van het kerkbestuur. Antoon van Amstel en Jan de Jong Fz worden als reservekandidaten benoemd.
Het batig saldo over 1855 blijkt f. 395,85½ te bedragen. In vergelijking met 1854 is dat een vooruitgang van f. 240,16. Of het ook een echte verbetering is geweest valt moeilijk te beoordelen, want ook toen zal er wel waardevermindering van het geld zijn geweest.
De notulen vermelden verder nog over dit jaar, "dat de put van de pastorij vernieuwd moet worden en dat er in het dak van de noodkerk een raam geplaatst wordt. Bovendien dat de aannemers tegen het vonnis van de arrondissement Regtbank inzake de nieuw gebouwde kerk hebben geappelleerd".
De inhoud van het vonnis was toen blijkbaar algemeen bekend, want dat wordt niet vermeld. Uit het feit dat de aannemers het er niet mee eens zijn, zijn echter wel enkele voorzichtige conclusies te trekken.

1857
Uit de notulen van het kerkbestuur komt een interessant gegeven naar voren in verband met de huidige situatie. De kerk van Berghem gaat aan de kerk van Oss geld lenen tegen 3½% rente. Oss zat blijkbaar in de financiële moeilijkheden en heel royaal is Berghem bereid om de helpende hand te bieden.
Ook wordt besloten de Sluis- of Pachtkamp door middel van stenen palen in twee afdelingen af te bakenen. Stenen palen zijn zozeer afdoende dat je je afvraagt wat hiervan de achtergrond wel geweest kan zijn. Onenigheid tussen pachters over de grootte van het door hen gepachte misschien? Stenen palen ga je in ieder geval niet zo gemakkelijk verplaatsen!
Het appelleren van de aannemers is niet zonder resultaat gebleven, want de voorzitter van het kerkbestuur deelt mee, "dat in zake de nieuwe kerk door de Advocaat Generaal als conclusie is gesteld, dat het kerkbestuur incompetent is. Het is een heel ongelukkige en geheel onverwachte wending der procedure in zake de nieuwe kerk. Bij vonnis van 9 juni 1857 wordt het kerkbestuur niet ontvankelijk verklaard in haar eisch tegen de aannemers en veroordeeld tot de uitbetaling van de vijfde termijn".
Het kerkbestuur is blijkbaar in een dwangpositie gebracht, want er is geen mogelijkheid meer om tegen dit vonnis in cassatie te gaan. Aldus althans

de geraadpleegde rechtsgeleerden Luyben en Van Son. Onder protest voldoet daarom het kerkbestuur aan het vonnis, terwijl het (aldus staat er letterlijk: "eene waarheid blijft, dat de kerk niet is gemaakt zoo als die door het kerkbestuur is besteed en door van Marum Santevoets en Van den Elzen is aangenomen geworden, maar dat een aantal afwijkingen van voorwaarden en bestek en teekening, inkrimpingen op te leveren materialen en arbeidsloon medebrengende, zijn geconstateerd door de ambtenaren van de Waterstaat van de hooge regering. Het bedrag waar het om gaat is f. 6.080,- met de interesten en drie/kwart van de kosten".
Ondanks deze zware tegenvaller blijft het kerkbestuur oog houden voor de andere taken die het heeft en besluit in vergadering van 29 juli het doen graven van sloten in de percelen Kerkenkamp onder Macharen en Winkelse Kampen te Berghem. Zo blijkt maar weer dat er niet veel nieuws is onder de zon, want de zorg voor een goede afwatering is tot op de dag van vandaag nog actueel.
In 1857 zijn er ook nog een paar meevallers. Zo deelt de voorzitter in vergadering van 23 augustus mee "dat Maria Perenboom Gijsbers een perceel groot 60 roeden en 60 ellen gelegen te Berchem sectie A no. 353 aanbiedt tegen bepaalde verplichtingen".
In de vergadering van 7 november wordt melding gemaakt van "een aanbod van Josephus van Iersel uit Udenhout die aan de kerk van Berchem f. 7000,- wil geven, eveneens tegen bepaalde lasten voor rekening van de kerk". De gelden zijn waarschijnlijk zeer welkom geweest, gezien bovengenoemd vonnis, en gezien het feit dat op 22 november wordt besloten om het dak van de toren te laten repareren en het muurwerk van de toren opnieuw te laten invoegen.
Eveneens wordt besloten "de cingelmuur van het kerkhof gedeeltelijk te vernieuwen en het achterhuis van de pastorij een grondige opknapbeurt te geven". De kosten van het een en ander "toren f. 900,-; cingelmuur f. 300,- en achterhuis pastorij f. 700,-".

1858
We zijn al verschillende oude benamingen tegengekomen in de notulen van het kerkbestuur: van Dietenshof, Sluiskamp, Kerkenkamp, Pachtkamp, Winkelse Kampen. Aan deze namen kan De Meer worden toegevoegd, want uit de eerste vergadering van dit jaar blijkt, dat dit weiland dit jaar 'gebouwd' moet worden. Voor de voordracht aan de bisschop om tot herbenoeming van twee leden van het kerkbestuur te kunnen komen moeten ook twee reservekandidaten worden gekozen. Dit worden Jan Nicolaas van den Heuvel en Arie de Jong.
In de toren 'boven het hooge koor' wordt een klok geplaatst van 75 Nederlandse ponden. Waarschijnlijk is dit een klok, die geluid moest worden tijdens de consecratie in elke heilige mis en misschien ook dienst deed als 'Angelus-klok'. Ook wordt het witte glas in de negen ramen van

het 'choor der kerk' vervangen door gekleurd matglas en de balustrade van het zangkoor wordt vernieuwd. De oude balustrade wordt gebruikt ter afsluiting van de kleine altaren.
Voor de beeltenis van Onze Lieve Vrouw wordt een troon vervaardigd. Of de accentuering van de plaats van Maria in het kerkgebouw te maken heeft met de verschijningen te Lourdes in 1858 wordt niet vermeld, maar is niet onwaarschijnlijk.

1859
Na de verfraaiing van de kerk in 1858 komt in dit jaar de pastorij aan de beurt. Het totaal versleten houten staketsel voor de pastorij wordt vervangen door "dertien hardsteenen palen en ijzeren staven met eene deur van ijzer tot toegang der pastorij".

1860
Een zekere Lourens Wagemakers biedt het kerkbestuur een stuk grond aan groot 36 roeden en 30 ellen gelegen sectie A no. 858. Uit de opbrengst van dit stuk grond moet het kerkbestuur jaarlijks enkele heilige missen laten opdragen.
Het opvoegen van de toren van de kerk (zie besluit van november 1857) wordt stil gelegd, waarschijnlijk omdat de winter voor de deur staat, en in 1861 verder afgemaakt.
Bij legaat ontvangt het kerkbestuur f. 1.200,- van Adrianus de Jong die op 2 september is overleden. "Het geld mag besteed worden tot aflossing der schulden van de kerk." Wel moet de kerk dan bepaalde verplichtingen op zich nemen. Deze verplichtingen kunnen worden voldaan uit de opbrengst van een perceel bouwland, genaamd de Halve Morgens gelegen te Berchem sectie B no. 856 groot één morgen.

1861
Uit de notulen van dit jaar komt naar voren dat het de gewoonte was "om met Sinte Marte (11 november) de gronden 'die zijn blijven liggen' opnieuw te verpachten".
Door het overlijden van Adrianus de Jong is er een vacature in het kerkbestuur. Jan de Jong Fz wordt als eerste kandidaat voorgedragen en als reservekandidaat Jan van der Stappen.
In een tijd dat voor de kerk iedereen gelijk is (1975) komt het besluit "om de banken in de kerk 'op den eerst koomende zondag des namiddags om vier uuren' te verpachten", wat vreemd over. Hoe lang dit gebruik nog in zwang is gebleven is mij niet bekend, maar de ouderen onder ons kunnen het zich waarschijnlijk nog goed herinneren.

1862
Aftredend als lid van het kerkbestuur zijn Simon Petrus Bijvoet en Jan

Coolen Az. De heer Bijvoet wenst niet meer in aanmerking te komen voor een herbenoeming. Een wat vreemde zaak in een tijd, dat de leden van het kerkbestuur geacht werden hun leven lang lid te blijven. Achtergronden worden niet vermeld. In plaats van de heer Bijvoet wordt benoemd Antonie Hendrik van Amstel, terwijl Jan Coolen Az wordt herbenoemd.

1863

De kwestie rond de aannemers blijkt nog steeds niet te zijn opgelost. Door de aannemers van de kerk wordt de voorzitter van het kerkbestuur gedagvaard om voor de arrondissementsrechtbank in Den Bosch te verschijnen. De reden van de dagvaarding ligt in het feit dat het kerkbestuur de laatste termijn van de aannemingssom nog niet heeft betaald.
Pastoor Baselmans gaat daar echter niet op in en krijgt verlof van de andere leden van het kerkbestuur (en in latere instantie ook van de bisschop) om zich te verweren.
Uit de notulen blijkt verder hoe in die tijd bepaalde inkomsten werden verkregen. Tevens geeft het de achtergrond van een gebruik dat nog lang heeft bestaan. Er werd nl. een "rogge-omgang gehouden ter instant houding der capellanie". Daartoe ging de kapelaan en een van de leden van het kerkbestuur een rogge-inzameling houden. Deze rogge-omgang bracht ongeveer f. 200,- op. Waarschijnlijk heeft men toen reeds in plaats van rogge geld ter hand gesteld. Uit de opbrengst van de rogge-omgang moest de kapelaan f. 180,- kostgeld betalen aan de pastoor. Wat meer werd opgehaald werd gelijkelijk tussen kerk en kapelaan verdeeld, was het minder, dan werd het uit de 'kerkekas' gesuppleerd.
In 1863 wordt het kostgeld verhoogd tot f. 200,- en de kapelaan krijgt voor de moeite die hij heeft met de rogge-omgang als vergoeding f. 25,-.
De economische situatie in 1863 was in deze streken niet erg gunstig. Dit mag geconcludeerd worden uit het feit dat er blijkens de notulen 'n vereniging bestond "ter verschaffing van werk aan behoeftige gezinnen". De president van deze vereniging stelt aan het kerkbestuur f. 500,- beschikbaar om daarmede de kerk te 'bezetten' (hier zal wel pleister- of stukadoorwerk bedoeld worden). Aldus werd - zoals nu door de regering gebeurd - door particulier initiatief werk verschaft ter bestrijding van de werkeloosheid!
In de vergadering van 15 oktober komt een schrijven van de Zeer Eerwaarde Heer G. Backs, superior van de abdij van Tongerloo, ter sprake. Hij moet tot zijn spijt de lening die het kerkbestuur bij de abdij heeft opzeggen. Het gaat over een bedrag van f. 10.000,-. Het kerkbestuur, dat de gelden niet beschikbaar heeft "vanwegen den opbouw der kerk" overweegt om vaste goederen te verkopen. Een brief om daartoe verlof te vragen gaat uit naar Mgr. Zwijsen. Deze laat weten dat "het verkopen van vaste kerkelijke goederen steeds minder doelmatig wordt en geene goede

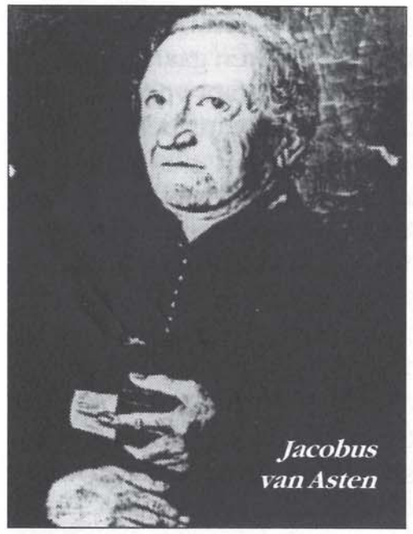

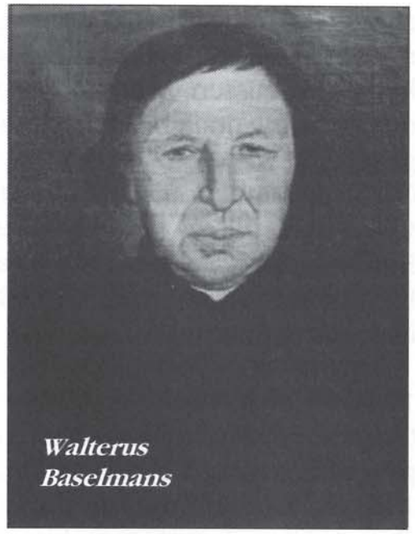

Pastoor Jacobus van Asten en kapelaan Walterus Baselmans (een neef van de pastoor) maakten rond 1840 plannen om de oude parochiekerk te vervangen door nieuwbouw. Het bedehuis, dat al vanaf eind 16e eeuw dienst deed, verkeerde in een vervallen staat en was te klein geworden voor de katholieke geloofsgemeenschap van Berghem. Voor pastoor Jacobus van Asten bleef het bij plannen maken, hij overleed in 1845. Kapelaan Walterus Baselmans volgde zijn oom op als parochieherder. Pastoor Baselmans beleefde door een langdurige juridische procedure weinig vreugde aan de bouw van de nieuwe kerk. De aannemers zouden de werkzaamheden niet volgens tekening en bestek hebben uitgevoerd. Pas in 1866 kwam er een defintieve uitspraak in deze zaak. Het kerkbestuur werd in het ongelijk gesteld en moest opdraaien voor de kosten en betaling van de nog openstaande laatste termijn van de aannemingssom. Pastoor Baselmans overlijdt op 2 juni 1868, zijn opvolger wordt Joannes van Asten.

indruk bij de katholijken geeft". Alleen in uiterste noodzaak kan het kerkbestuur hiertoe overgaan. Het kerkbestuur ziet geen mogelijkheid om op een andere manier aan het benodigde geld te komen en men besluit de Pagtkamp te Dieten te verkopen.
Bij deze verkoop krijgt iedereen de kans om dit stuk grond te kopen. De hoogste inschrijver wordt koper. "Inteekeningsbriefjes moeten voor 30 december 4 uur bij het kerkbestuur zijn ingeleverd. Omdat reeds f. 12.500,- is geboden, moeten de inschrijvingen, willen ze meedingen, daar boven liggen. Van den koopprijs van f. 5.000,- blijven staan tegen 4%. De betaaldag is voor 1 juni 1864. De aanvaarding geschiedt dadelijk na de acte van den verkoop. Alle 'opkomende' kosten zijn voor den koper."
Notaris Bijvoet, die blijkbaar zelf geïnteresseerd is in bovengenoemd stuk grond, probeert bij het kerkbestuur een andere regeling omtrent de verkoop te krijgen. Het kerkbestuur blijft echter bij het eerder ingenomen standpunt en gaat niet in op de voorstellen van de notaris met de volgende motivatie: "1. omdat men al eens de besluiten om de heer Bijvoet had

moeten veranderen. 2. Omdat nu - bij verkoop door het kerkbestuur - minstens f. 1.000,- worden uitgespaard, die anders verloren gaan en de kerk moet missen. 3. Dat men zich niet zoude kunnen verantwoorden bij de bevolking noch bij Monseigneur." Dit wordt aan de notaris bekend gemaakt.
Op 30 december om 4 uur wordt de vergadering gehouden omtrent de verkoop. Er blijken twee 'inteekeningsbriefjes' te zijn. Een van de heer Bijvoet biedende voor de Pachtkamp f. 13.551,- en een van de heer H. van Amstel biedende f. 14.005,-. De heer van Amstel wordt als hoogste inschrijver koper verklaard.

1864
Over dit jaar staan slechts twee vergaderingen van het kerkbestuur genotuleerd nl. op 11 februari en op 7 augustus. De verantwoording over 1863 en de begroting over 1865 zijn de enige agendapunten.
Over 1863 is er een batig saldo van f. 987,79½ en in de begroting heeft men heel optimistisch een batig saldo geraamd van f. 5.006,32. Dit valt daarom zo sterk op, omdat de totale inkomsten afgerond f. 7.000,- zijn en de totale uitgaven volgens de begroting f. 2.000,-. Vergeleken met 1863 verdubbelen de inkomsten en zijn de uitgaven 20% minder.

1865
Uit de notulen van het kerkbestuur van 27 juli van dit jaar blijkt dat van Dietenshof in het jaar 1851 bij testament door Antonie van Dieten is nagelaten aan het kerkbestuur. Dit perceel grenst aan de westkant aan de grindweg tegenover de straat genaamd de Koppelsteeg.

1866
In de vergadering van 11 maart 1866 doet pastoor W. Baselmans melding van drie legaten, welke aan de kerk onder bepaalde verplichtingen zijn toegekomen. Het betreft een perceel bouwland sectie A no. 351 groot 37 roeden en 30 ellen en twee sommen geld, een van f. 300,- en het ander van f. 100,-. Deze legaten zijn respectievelijk afkomstig van Catharina van Schaijk, Wilhelmina van Uden-van Grunsven en Jacobus Bressers.
In dit jaar wordt besloten om het huis dat indertijd door A. van Dieten aan het kerkbestuur is nagelaten te laten afbreken "daar het geheel versleten is en Willem Ploegmakers voor den afbraak f. 250,- wil geven".
Het kerkhof blijkt een bron van zorgen te gaan worden, want er wordt besloten dat er in de toekomst geen kruisen, zerken, deksels of andere monumenten op de graven der overledenen geplaatst mogen worden, tenzij tegen behoorlijke voldoening aan de kerk. De volgende tarieven zullen aan de bisschop ter goedkeuring worden voorgesteld: "voor eene steene zerk zonder of met steene kruis f. 100,-; voor een steene kruis zonder zerk f. 50,-; voor een houten kruis zonder deksel voor de tijd van 30 jaren f. 20,-; voor een houten deksel met of zonder kruis f. 40,- eveneens voor 30 jaren. Na verloop van deze tijd zal deze van het kerkhof geruimd worden."
Op de vergadering van 9 september meldt de pastoor: "dat er vier legaten zijn toegekomen aan de kerk voor te lezen heilige missen nl. f. 500,- van Leonardus Coolen, f. 100,- van de kinderen Bressers, f. 76,80 van de erfgenamen van Antonie Megens en f. 100,- van Ida den Brok".
In de vergadering van 7 november wordt bekend gemaakt dat de procedure der kerk, bij vonnis van 1 mei 1866 door het provinciaal Hof van Noord Brabant gewezen, voor goed is geëindigd. Daarom wil men nu overgaan tot het 'daarstellen van een nieuwen hoofdaltaar' in de nieuwe kerk. Er zijn reeds enige tekeningen binnengekomen. Besloten wordt "om de heer Hezemans uit Den Bosch te ontbieden om de ingekomen plannen te onderzoeken en te bekeuren".

1867
In de vergadering van 14 maart komt het onderzoek van de heer Hezemans ter sprake. "Hij heeft bevonden dat de ingekomen tekeningen niet doelmatig en niet overeenkomstig den stijl der kerk zijn. Daarom heeft hij zelf een nieuw plan ontworpen voor het hoofdaltaar en de twee zijaltaren. Het geheel is begroot op f. 6.200,-. De heer Grave uit Den Bosch wil voor dit bedrag en onder toezicht van de heer Hezemans alles maken. Het kerkbestuur mag voor het tot betaling overgaat als het werk gereed is een andere architect 'van naam en faam' alles laten keuren." Dit alles zal aan de bisschop ter goedkeuring worden voorgelegd.
In de vergadering van 31 maart wordt gemeld dat de bisschop zijn goedkeuring heeft onthouden. De reden van het onthouden van de goedkeuring is gelegen in het feit dat de bisschop zich afvraagt "of een altaar van steen en marmer in romijnsche stijl aan de gemeente wel zal voldoen, en dezelve niet meer zal vallen in een altaar van groteren omvang". De pastoor is het met deze bedenkingen eens en zegt bovendien dat een groot altaar van hardhout meer geschikt zal zijn "om den overvloedigen klank in de kerk te beletten". Voorgesteld wordt daarom om het plan Hezemans te laten varen en "eene tekening en plan, vroeger ingediend door J. Goossens uit Den Bosch in Gothische stijl van hardhout en zijnde begroot op f. 2.760, te volgen".
In de vergadering van 11 augustus wordt besloten "in het bestaande lijstwerk onder het dak van de pastorij zinken goten te laten aanbrengen. Werkzaamheden en materialen worden begroot op f. 225,-".
Op 19 december stelt de voorzitter van het kerkbestuur aan de leden voor "daar de twee zijaltaren geheel versleten en vergaan zijn en den preekstoel in eene gebrekkige en vergankelijke toestand verkeerde om over te gaan tot het laten vervaardigen van eene nieuwen preekstoel en twee kleine altaren. Omdat het nieuwe hoogen altaar zowel in sierlijkheid als in

hechtheid alleszins voldoet en omdat het de goedkeuring van de gemeente wegdraagt, stelt hij eveneens om opdracht te verlenen aan de heer J. Goossens, die reeds een tekening en de begroting heeft gemaakt. De kosten zijn begroot op f. 4.255,-". Het kerkbestuur gaat met het voorstel akkoord en vraagt toestemming aan de bisschop. Deze toestemming wordt d.d. 19 februari 1868 verleend.

1868

Voortdurend komen we in de notulen van het kerkbestuur namen tegen die op de dag van vandaag ook nog in Berghem aanwezig zijn. In februari van dit jaar deelt pastoor Baselmans mee "dat er 'n fundatie is gesticht door Gijsbertus Smits en Willemijn zijn huisvrouw, Laurens den Zoon, Marie en Marjan de dochters, Johanna van de Wiel en den eerwaarde heer Leonardus Smits". Deze fundatie loopt 30 jaar en bestaat jaarlijks uit twee zingende missen en vijf lezende, bovendien dat de namen van deze overledenen op het zondagsgebed geplaatst worden.
Op 6 maart van dit jaar is de laatste kerkbestuursvergadering onder voorzitterschap van pastoor Walterus Baselmans. Hij is op 2 juni van dit jaar overleden. Pastoor Joannes van Asten volgt hem op. Op 5 juli presenteert hij zich aan het kerkbestuur.
Uit de notulen van de vergadering van 20 augustus blijkt dat een broer van de vorige pastoor, die pastoor is te Baardwijk, er voor zorgt dat de gedachtenis aan de overleden herder der parochie nog gedurende een aantal jaren blijft voortleven. Hij vraagt "om gedurende 30 jaar de naam van de pastoor op het zondagsgebed te plaatsen en om gedurende 75 jaar op of omtrent 2 juni twee zingende missen als jaargetijde te laten geschieden in de parochiekerk van Berghem". Het is interessant om te zien welke voor het kerkbestuur de motieven zijn om dit verzoek in te willigen. Letterlijk staat er in de tekst: "Na gedane overweging in welke ook vooral de vroegere aanzienlijke geldelijke bijdragen door den geachten overledene en de kommervolle zorgen bij den opbouw, als anderszins aan de kerk besteed in aanmerking kwamen, is eenparig besloten dit aanbod (van f. 500,-) onder de bovengenoemde lasten aan te nemen..."

1869

In dit jaar wordt nauwelijks iets ondernomen wat de moeite van het vermelden waard is. De jaarlijks terugkerende zaken, zoals: het verpachten van de landerijen, de rekening en verantwoording over het voorbije jaar en de begroting voor het komende jaar komen vanzelfsprekend aan de orde. Daarnaast is er nog sprake van 'een Dennenbosch gelegen onder Oss', dat door de pastoor van Baardwijk - broer van de vorige pastoor van Berghem - in opdracht van deze bij onderhandse acte is getransporteerd aan de kerk. Dit bos was eigendom

Pastoor Joannes van Asten

van de plaatselijke Vincentius-vereniging.

1870

Dat men in 1869 toch niet stil heeft gezeten - de nieuwe pastoor heeft eerst waarschijnlijk de kat uit de boom gekeken - blijkt uit het verslag van de vergadering van 13 februari 1870. De voorzitter stelt aan de orde: "Eenige verbouwing aan den kelder en de remise van de pastorie. Het plafond van de kelder die nog slechts voor eenige jaren is gebouwd, dreigt in te storten, zoodanig dat deszelfs gebruik gevaarlijk wordt. Doch nu geeft de voorzitter in bedenking of het niet doelmatiger zoude zijn om het plafond te herstellen met ijzeren ribben en met dat gedeelte van de remise twee Nederlandse ellen vooruit te springen, waarvan de gevolgen zullen zijn: a. dat dezen kelder dan alleen groot genoeg wordt, zoodat des verkiezende de andere later zou kunnen worden gedempt, waardoor dan eene voldoende ruimte aan de groote kamer kon worden gegeven, waaraan reeds zoo dikwijls is gedacht. b. dat de studeerkamer van de pastoor, welke boven gemelde kelder is, daardoor de nodige ruimte krijgt en van eene behoorlijke schoorsteen kan worden voorzien."
Dit voorstel wordt door de leden van het kerkbestuur goedgekeurd.
De pastoor wordt gemachtigd om het een en ander uit te voeren.
In de vergadering van 7 augustus blijkt dat de pastoor, die er dan ongeveer twee jaar is, een inventarislijst gemaakt heeft van alles wat er op de pastorie en in de kerk aanwezig is als eigendom van de parochie.
Met de leden van het kerkbestuur wordt alles nagegaan en conform de voorgestelde lijsten bevonden.

1871

De eerste vergadering van dit jaar vindt plaats op 11 april. Aan de orde is o.a. een verzoek van de heer Van Amstel om voor zijn schoonmoeder Helena Essens en haar familie gedurende 40 jaar "vijf zingende jaargetijden te doen geschieden plus zielboek". Als vergoeding wordt een bedrag van f. 300,- door hem ter beschikking gesteld. Het kerkbestuur blijkt 'bij de deliberatie' over dit voorstel nogal bezwaren te hebben: "1. het groot aantal jaren in verhouding tot de aangeboden som, 2. op dit moment zijn kapitalen tegen goede interest moeilijk te plaatsen, 3. in Berghem zijn al zoveel fundaties gesticht en nu zouden er ook nog van

buiten Berghem bij gaan komen..." Niemand durfde echter de aangeboden som bepaald af te wijzen en veel minder nog aan te nemen. Weshalve men tenslotte tot het besluit kwam, de zaak "aan Zijne Doorl. Hoogw. den Aartsbisschop voor te stellen...".
Het antwoord van de bisschop is: "Het kerkbestuur kan de aangebodene som met zulke lasten afwijzen; het zou met bewuste familie kunnen onderhandelen, om eenen grootere som aan te bieden met betrekkelijk minder lasten en dan een nieuw aanbod inwachten." Dit wordt ter kennis gebracht van de familie. Die nu in plaats van vijf drie 'zingende missen' vraagt. Het aantal jaren wordt van 40 op 30 gebracht. Hiermee gaat men wel akkoord.
Op 8 augustus 1871 brengt pastoor van Asten in de vergadering het voorstel om een nieuw orgel in de kerk te plaatsen. De pastoor wordt gemachtigd om zich in deze verder te gaan oriënteren. Op 8 september maakt de pastoor melding van zijn vorderingen in verband met het nieuwe orgel. Hij heeft contact gehad met de heren J. Goossens uit Den Bosch en S. van Nistelrooij uit Oss. De eerstgenoemde heeft een voorlopige schets van de orgelkast gemaakt en de tweede heeft een beknopte beschrijving van een nieuw orgel gegeven. De kast - van best wagenschot gemaakt - wordt begroot op f. 2.650,-. Het orgelwerk wordt begroot op f. 4.730,-. Pastoor Kluijtmans van Kessel blijkt in deze adviseur te zijn in ons bisdom in verband met het bouwen van orgels.
Het kerkbestuur gaat akkoord met het voorstel, omdat het orgel het laatste kostbare meubelstuk is dat onze mooie kerk op dit moment nog mist. Het is wel duur, maar het orgel moet toch in evenredigheid zijn met de andere nieuwe meubelen 'zooals altaren, predikstoel enz.' in onze kerk. De rekening en verantwoording geven jaarlijks een batig saldo van meer dan f. 1.000,- aan, zodat het ook verantwoord is om het een en ander te doen. De bisschop wordt daarom meteen om verlof gevraagd. Zijn antwoord en zijn goedkeuring zijn op 18 september binnen.

1872
In de vergadering van 11 augustus van dit jaar komt ter sprake "dat aan de R.K. Begraafplaats noodzakelijke veranderingen moeten worden aangebracht". Verder is er over dit jaar niets te melden.

1873
Op 26 februari deelt de voorzitter mee, dat er twee fundaties zijn aangeboden. Een door Gerardus Coolen en het ander door Lambertus van Rodijnen en Maria zijn zuster. Beide fundaties worden aangenomen. En het bedrag van de ene fundatie (f. 1.000,-) wordt aangewend om het nieuwe orgel verder te betalen (het nieuwe orgel, dat bijna klaar is). In verband met het kerkhof wordt door de penningmeester van het kerkbestuur voorgesteld om de bestaande bedragen te verdubbelen. Dit

betekent "dat voor een grafzerk met of zonder kruis f. 200,- betaald moet worden; voor een steene of ijzeren kruis f. 100,-; voor een houten kruis met of zonder houten deksel f. 50,-. Dit alles voor den tijd van 30 jaren, waarna dit vanwege de kerk kan worden weggeruimd". Als motief voor deze drastische verhoging voert gemeld lid aan "dat reeds nu de monumenten er oorzaak van zijn, dat 't kerkhof moet worden vergroot en dat het zijns inziens billijk is, dat zij die boven anderen wensen te genieten, daarvoor ook goed betalen". De overige leden van het kerkbestuur zijn het hiermee eens en aldus wordt besloten.
Via notaris Bijvoet is in april 1873 aan pastoor van Asten een extract uit het testament van Gerardus van Zeeland ter hand gesteld. Dit extract blijkt in feite een legaat te zijn omtrent een perceel grond onder Deursen. De lasten en de voorwaarden zijn echter van dien aard, dat na overleg met het bisdom het kerkbestuur het legaat langs den legale weg heeft verworpen.
Op 11 augustus komt ter sprake dat de zesjarige huurtijd van de bouw- en weilanden het volgend jaar eindigt. Bijgevolg zal er dit jaar een nieuwe verhuring plaats moeten vinden. Voorgesteld wordt de verhuring wederom openbaar te doen, ook van die percelen die voordien onderhands werden verhuurd, met uitzondering alleen van 'den nieuwen hof' naast de pastorie, waarvan men de onderhandse verhuring om bijzondere redenen zal continueren. Na deliberatie wordt hiertoe eenparig besloten.
Op 24 augustus komt het kerkbestuur wederom bijeen, omdat het geacht medelid de heer J. Coolen Sz is overleden. De ontstane vacature zal moeten worden aangevuld. Als eerste kandidaat wordt door de leden aangewezen Gerardus Coolen en als tweede kandidaat Antoon van der Putten. Daags daarna wordt reeds het bericht van het bisdom ontvangen, dat de eerste kandidaat is benoemd.

1874
In de vergadering van 22 mei meldt de voorzitter "dat bij legaat is ontvangen een perceel bouwland Sectie B no. 349, 350, 351 groot 78 roeden en 14 ellen genaamd van Dietenhof. Dit perceel was belast met eene fundatie voor de overleden ouders en zusters van het geacht medelid van ons bestuur Joannes Coolen Az, die thans gevaarlijk ziek is."
In de vergadering van 24 juni moet in plaats van J. Coolen - intussen overleden - een nieuw lid voor het kerkbestuur worden benoemd. Als eerste kandidaat wordt aangewezen Ger. de Jong Jz en als tweede Michiel de Jong. De eerste kandidaat wordt benoemd.
De rekening en verantwoording over 1874 geeft de volgende cijfers te zien: "In werkelijke ontvangst f. 5.824,76; in werkelijke uitgaaf f. 4.095,02; alzoo in batig slot: f. 1.729,74". Ook vermeldt het verslag dat voor gebruik in de kerk acht petroleumlampen worden aangeschaft. De totale kosten hiervan belopen ongeveer f. 50,-. De reden voor deze vernieuwing is

tweeërlei: "de waskaarsen van de kerkkronen geven te weinig licht en nog dit jaar zal er in den winter eene missie gegeven worden".
In dit jaar kocht de kerk een perceel bouwland aan, Sectie A no. 360 groot 25 roeden en 40 ellen. De koopprijs was f. 400,-, onder voorwaarde dat verkoopster Maria Gijsbers weduwe van Jac. Peereboom "levenslang het genot van het hakhout der heggen gelaten zal worden. Niettegenstaande 'den hooge koopprijs' was het perceel voor de kerk van groot belang, omdat hetzelve (perceel) alléén uitweg verschaft aan een ander perceel, dat aan de kerk toebehoort, welken uitweg de kerk regtens niet bezit, zoodat de kerk daar later groote moeilijkheden mede krijgen kan".

1875
Vergadering kerkbestuur - pastoor van Asten, J. de Jong, G. Coolen, G. de Jong en A. van Amstel - op 24 januari "dat de gebouwen werden verzekerd tegen brand voor de volgende bedragen: Kerk met kleine toren f. 50.000,-; pastorie f. 8.000,-; de grote toren f. 6.000,- en de kerkmeubelen f. 21.000,-. Samen was het f. 85.000,-." Het een en ander gebeurde zoals er wordt bij vermeld "om de tegenwoordige duurte der bouwmaterialen".
Twee legaten, met daaraan verbonden verschillende verplichtingen, van enkele stukjes grond van Arnoldus Verstegen. Twee perceeltjes te Berchem. De grootte van de perceeltjes was: Sectie A no. 267 groot 13 roeden en Sectie B no. 870 groot 22 roeden en 10 ellen. En van een zekere Wilbert van Zeeland een perceel hooiland gelegen onder Deursen en genaamd Achterduur Sectie B no. 40 groot 69 roeden (bij nameting blijkt het 60 te zijn) en 40 ellen.

1876
In dit jaar worden de banken opnieuw verpacht. De laatste bank wordt echter vrij gehouden, "omdat men binnenkort waarschijnlijk 'eene nieuwe doopvont' achter in de kerk zal plaatsen".

1877
In de vergadering van 11 maart brengt de voorzitter de nieuwe doopvont ter sprake. Hij heeft er reeds mondeling over gesproken met de bisschop. Deze had gevraagd om een nadere begroting. Bovendien zei de bisschop: "dat wij zorgen moesten het schoon genoeg te maken". Verder heeft hij hier en daar eens poolshoogte genomen en is tot de volgende bevindingen gekomen: "dat voor 1. een schoon gothiek wit marmeren doopvont; 2. een houten deksel in gelijken stijl bestaande in eene ongeveer 1,50 hoogte koepel met twee beelden voorstellende de Zaligmaker gedoopt wordende door de H. Johannes; 3. een planken vloer met van weerszijden eene wagenschotte kast tot berging der benoodigdheden bij het doopen; 4. een schoon gesmeed ijzeren hek tot afsluiting (ook gothiek) rustende in zware hardstenen dorpels - dat voor deze uitvoering de kosten geraamd worden op f. 1.800,-. Na eenige bespreking - waarbij vooral de gunstige financiële toestand der kerk doorslaggevend was - werd eenstemmig besloten de bisschop verlof te vragen." Op 13 maart is deze toestemming reeds binnen.
In dit jaar wordt van de familie Boerboom f. 500,- ontvangen onder bepaalde verplichtingen: "twee zingende missen gedurende 25 jaren voor de overledenen van de familie".
Op 20 oktober komt in de kerkbestuursvergadering ter sprake, "dat een huisje aan het kerkbestuur te koop is aangeboden, gelegen aan het hooge Choor der kerk en toebehorend aan Dirk van Schaijk". Met het voorstel is men zeer gelukkig, "omdat men reeds lang naar die gelegenheid heeft verlangd, omdat deze plek de enige geschikte plaats is om te zijner tijd een 'Gesticht van Liefdadigheid' op te richten. De koopprijs is wel 'aan den hooge kant' (f. 3.000,-), maar als men het niet zou doen, zou men er later zeker spijt van hebben."
Bij schrijven van 27 oktober wordt door het bisdom toestemming verleend. Dit schrijven is ondertekend door A. Godschalks vicaris cap. van het bisdom. Mgr. Zwijsen was nl. overleden.

1878
Bij de periodieke aftreding van twee leden van het kerkbestuur komen als tweede kandidaten de namen van J.J. van Erp Gz en W. Boeyen Wz naar voren.

1879
Het op te richten Liefdesgesticht komt in de vergadering van 2 maart ter sprake. Het perceel grond met huisje (of liever hutje) dat in 1877 is aangekocht, wordt daarvoor nog steeds bestemd. Daarom is het wenselijk het huisje te doen afbreken. Bij deliberatie werd erkend "dat het in het belang der kerk is dit huisje te doen wegruimen, omdat het geene waarde van f. 200,- heeft en meer als f. 200,- noodig zoude zijn om het in enigszins behoorlijke toestand te brengen".
In de vergadering van 28 september komt de verhuring der bouwlanden wederom ter sprake. Spitsvondig heeft men toen bepaalde problemen omzeild. Volgens voorschrift van Rome mochten landerijen maar voor drie jaar verhuurd worden. De leden van het kerkbestuur zijn van mening dat, indien men zich aan deze bepaling zou houden, ofwel niets verhuurd zou worden, ofwel een veel te lage huur zou worden verkregen.
Pastoor Van Asten heeft met de bisschop het een en ander doorgepraat en gevraagd of aan het voorschrift niet zou worden voldaan, indien de landerijen wel voor zes jaren zouden worden verhuurd, maar met de conditie "dat het kerkbestuur het regt zou hebben met de drie jaar op te zeggen. Doch mondelings aan de pachters toe te voegen, dat het gansch niet te voorzien was, dat het kerkbestuur van dat regt gebruik zou maken."

Monseigneur had tegen een dergelijke manier van verhuring geen bezwaar. Daarom werd eenstemmig besloten dit jaar op deze wijze te handelen.

1880

Uit vorige verslagen zou men wellicht gaan opmaken, dat iemand voor geheel zijn leven lid werd van het kerkbestuur. Op de aftreding om de zoveel jaren volgde telkens weer de herbenoeming. In dit jaar maken we het mee, dat iemand verzoekt "vanwegen zijn hoge leeftijd, niet voor herbenoeming in aanmerking te komen". Het is de heer J. de Jong Fz. Dit motief wordt gerespecteerd en in zijn plaats wordt de heer J. de Jong Az. voorgedragen.
De bisschop laat het niet bij een eenvoudige niet-herbenoeming, maar

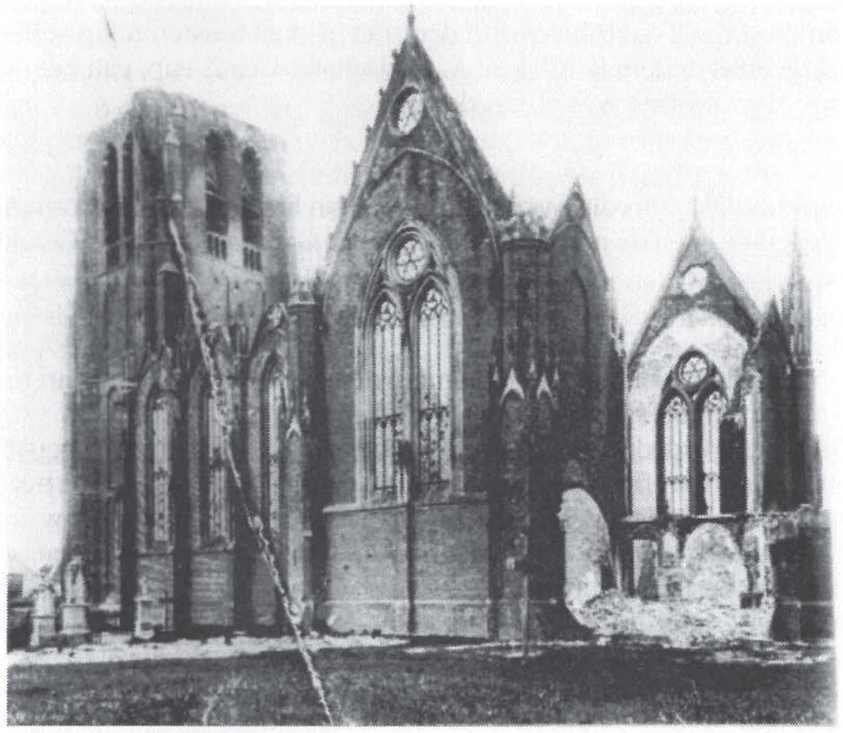

6 december 1895 werd een zwarte dag in de geschiedenis van de parochie. Tijdens een hevig onweer werd in de nacht van 6 op 7 december de torenspits door blikseminslag getroffen. De toren en 'nieuwe' kerk brandden volledig uit. Pastoor Joannes van Asten kon 'Monseigneur' berichten dat de meisjesschool van de Zusters van Liefde als noodkerk was ingericht.
Op de foto de restanten van het uitgebrande kerkgebouw en de toren zonder spits. Links van de kerk het kerkhof, met het grafmonument van de familie Bijvoet.(Foto: Monumentenzorg)

verleent eervol ontslag met dank voor de vele bewezen diensten.
Dat niet alleen zakelijke, maar ook menselijke aspecten aan bod kwamen, blijkt uit een voorval dat in de vergadering van 21 juni ter sprake komt. De heer Leonardus den Brok vraagt gehele of gedeeltelijke kwijtschelding van de pachtsom, zijnde f. 54,-.
Als motieven voor deze vraag brengt Den Brok naar voren, "dat hij ten gevolge van de hooge waterstand geen bruikbaar hooi van gemeld perceel heeft ingeoogst, dat hij hard voor zijne kostwinning zat en verscheidene kinderen had; dat hij tot overmaat van ramp voorleden jaar een aanzienlijk verlies op zijnen stal had gehad".
De beweegredenen worden door het kerkbestuur als volledig overeenkomstig de waarheid erkend. Weshalve hoeft hij dit jaar geen f. 54,- maar slechts f. 20,- te betalen.

Op de R.K. Begraafplaats aan de Kloosterstraat in Berghem vindt men aan het einde van het toegangspad rechts de grafmonumenten van de overleden parochieherders Jacobus van Asten, Walterus Baselmans en Joannes van Asten. Rechts op de foto het graf van Joannes van Asten, geboren te Lierop 2 mei 1818, pastoor te Berghem van 30 juni 1868 tot 15 februari 1899. Het grafmonument links draagt het opschrift: "Hier zijn begraven de Eerw. Heer Jacobus van Asten, pastoor dezer gemeente van 1813 - 1845 en zijn neef en opvolger de Eerw. Heer Walterus Baselmans, gedurende 39 jaren in deze gemeente als kapelaan en pastoor onder bediening, onder wie deze kerk is gebouwd. Overleden 2 juni 1868." Jacobus van Asten werd geboren te Heeze 23 april 1765 en overleed te Berghem 2 maart 1845. Walterus Baselmans zag in Blaarthem het levenslicht op 2 april 1804.

De kerk van Berghem maakt - zakelijk gezien - goede tijden door, want men gaat in een eerbiedig schrijven aan de bisschop vragen of er eventueel kerken zijn, die tegen een bescheiden rente van 3,5 procent geld willen opnemen. Als antwoord worden dan de volgende parochies genoemd: Heesch, Vortum, Velddriel, H. Franciscus Nijmegen, Wamel, Bladel, Zesgehuchten, Sambeek... Niet overal is het even rooskleurig!

1881

In de vergadering van 2 juli besluit men om de pastorie van buiten te laten verven en om de huiskamer opnieuw te doen behangen. Hiervoor worden respectievelijk f. 40,- en f. 50,- gereserveerd.

1882

De heer A. van Amstel (goed voorbeeld doet goed volgen) geeft te kennen "gezien zijn hooge leeftijd niet voor herbenoeming als lid van het kerkbestuur in aanmerking te willen komen". In zijn plaats wordt de heer Th. van Amstel voorgedragen.

In de vergadering van 25 juni brengt pastoor Van Asten ter sprake, dat hij bij de bisschop is geweest om te spreken over een Liefdesgesticht. "De deken van Oss had eenige dagen van tevoren hetzelfde bij de bisschop in een gunstig daglicht geplaatst, zodat de bisschop er nu veel positiever tegenover stond. Hij had toestemming gegeven om 'in de verte met toebereidselen een begin te maken'." Hetwelk met een waar genoegen door de leden voor kennisgeving werd aangenomen.

Verder wordt besloten om reeds contact te gaan opnemen met architect Dobbe van Selt te 's-Hertogenbosch.

1883

Ofschoon in de verslagen van de vergaderingen niet blijkt dat men inderdaad met de bouw van het Liefdesgesticht is gestart, blijkt uit de vergadering van 15 september, dat het reeds bijna voltooid is! De heer A. Vervoort, aannemer, verzoekt namelijk aan het kerkbestuur om uitstel van twee maanden voor oplevering van de gebouwen. Het kerkbestuur gaat daar niet zonder meer op in, maar verbindt er bepaalde voorwaarden aan.

Antoon van Genugten

Bronnen

Archief St. Willibrordusparochie Berghem.*)

L.P. van den Heuvel, *St. Willibrordusparochie te Berghem van verleden tot heden,* 1977.

Gemeenschapsblad voor Berghem *Trefpunt,* 1975 e.v.

*) Op 1 november 1988 werd bij een inbraak in de pastorie de kluis ontvreemd. Hierin werden geen waardepapieren of geld bewaard, maar oud archiefmateriaal van de St. Willibrordusparochie. Het oudste archiefstuk dateerde van 1619!

Streekarchivaris en Berghemse pastoor doen oproep om kerkarchief terug te krijgen

Toen de kerk vol zat voor Allerheiligen gingen ze er met het kerkarchief vandoor'

■ Pastoor Van Genugten is blij dat hij tenminste nog één o uit het kerkarchief over heeft: het boek met overledenen e ten huwelijken vanaf 1805. (foto: Ruud

Hella van der Wijst

BERGHEM— Iets unieks is tijdens de eredienst van Allerheiligen op 1 november 1988 ontvreemd uit de Berghemse pastorie: een kluis met waardevolle inhoud. De inhoud is de dieven waarschijnlijk erg tegengevallen, want het waren geen kerkjuwelen of geld maar het kerkarchief met een twintigtal oude stoffige boeken. De dief kan hier volgens streekarchivaris Buijks weinig mee doen omdat de stukken/boeken nauwelijks handelswaarde hebben. Voor Berghem en het Streekarchivaat Maasland is het archief wél van grote waarde. Daarom doen pastoor van Genugten en archivaris Buijks een dringende oproep aan iedereen die iets meer weet van de diefstal.

■ Deze overeenkomst uit 1619 zat ook in het Berghemse kerkarchief.

Op 1 november zat de kerk vol tijdens de eredienst van Allerheiligen tussen 19.00 en 19.45 uur. In de pastorie was niemand aanwezig. We hadden alle deuren goed op slot gedaan en lampen aangelaten. Misschien hebben ze op de uitkijk gestaan totdat wij naar de kerk vertrokken. Ze kwamen binnen door de achterdeur te forceren. Waarschijnlijk waren ze in eerste instantie niet uit op de kluis, want ze hebben eerst andere kamers doorzocht. Toen ze de kluis zagen, hebben ze de andere spullen laten liggen en zijn er met de kluis, die op slot zat, vandoor gegaan", zo vertelt pastoor van Genugten, die sinds 1973 pastoor is van de St. Willibrordusparochie. Volgens de pastoor moeten de dieven aan bodybuilding hebben gedaan want de kluis was even groot als een koelkastje en enorm zwaar.

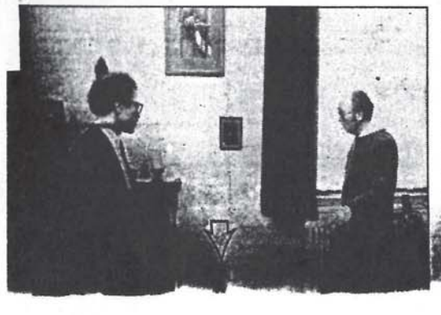

Tot nu toe heeft zich nog niemand gemeld die iets meer van de diefstal weet.

Niet eerste inbraak

In 15 jaar tijd is al zeven keer ingebroken in de Berghemse pastorie. Enkele jaren geleden is er ook al eens een poging gedaan om de kluis mee te nemen. Die is toen mislukt omdat de pastoor wakker werd en de dieven op de vlucht joeg. "Waarschijnlijk zijn de dieven op geld uit geweest. Waarschijnlijk dachten ze dat er in de kluis veel geld zat. Nou, dat is ze dan mooi tegengevallen", aldus pastoor Van Genugten.

Wat hebben de dieven wél meegenomen? Volgens streekarchivaris Buijks, die zich de

'Berghem is iets unieks voor de geschiedenis van haar dorp verloren'

diefstal zeer aantrekt, en de pastoor zaten er zo'n twintig oude boeken in de kluis. Allen met de hand geschreven. Zo zaten er veel kasboeken in waarin de financiële administratie van de kerk vanaf eind 18e eeuw stond beschreven. Hierin stonden onder andere ook interessante gegevens over hoe een niet zo rijke parochie vroeger toch z'n kerk kon onderhouden, wat de orgeltrapper verdiende, wat de onkosten voor het koor waren enz... Deze gegevens vind je volgens de streekarchivaris maar gedeeltelijk terug in een gemeentearchief. "In een gemeentearchief vind je alleen dat wat belangrijk is voor de gemeente. In zoverre bevat het parochiearchief unieke gegevens. Zeker voor een streek als Berghem en omgeving waar men in vroegere eeuwen bij uitstek te maken heeft gehad met oorlogen en overstromingen, is het eigenlijk een wonder dat er zoveel bewaard is gebleven."

Stuk uit 1619

ging van de Berghemse parochie. Gelukkig is er nog wel een afdruk van deze overeenkomst (zie foto).

Waar geen afdruk meer van is en wat ook in het kerkarchief zat is het zogenaamde memorialboek van de pastoors. Dit is een soort gedenkboek waarin de verschillende pastoors van Berghem in opdracht van het Bisdom de gebeurtenissen in de parochie beschreven. In dit boek staan volgens Buijks en Van Genugten notities van de pastoors uit de hele negentiende eeuw en de eerste helft twintigste eeuw. Omdat zij in die tijd vaak de enigen waren die notities maakten, zijn ze heel waardevol en vaak uniek. "Dat we dit memorialboek nu missen is voor de geschiedenis van ons dorp heel erg jammer. Het bevat voor onze regio unieke gegevens. Daarom hoop ik dat de dieven berouw krijgen of dat we tips over het gestolen archief krijgen", aldus de pastoor.

Liber Matrimoniales

Gelukkig voor de Berghemse pastoor lag het Liber Matrimoniales (huwelijken)/Liber Defunctorum (overledenen) niet in de kluis op het moment van diefstal. In dit boek staan alle overledenen en alle gesloten huwelijken vanaf 1805 vermeld. Ook in dit boek staan tussen de regels door verschillende notities van pastoors over dagelijkse gebeurtenissen.

Dit was voor pastoor nugten een pleistertje wonde na de diefstal v vember. Ook al heeft toor heel wat nachtelijk jes wakker gelegen van diefstal, het dagelijks gaat gewoon door. Nu

'De dieven moeten dybuilders zijn weest, zo zwaar w kluis'

voor de streekarchivar pastoor te hopen dat d degenen die iets meer van de diefstal en deg misschien iets hebben den dat uit het archief zich melden. Dat kan, eel anoniem bij streekar ris Buijks op het Stre vaat Maasland, tel. 0412 of op het privé telefoonn van de archivaris: 04125